

УДК 549(092)(477)

ПРОФЕСОР ОРЕСТ МАТКОВСЬКИЙ У МОЄМУ ЖИТТІ

І. Наумко

*Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України,
вул. Наукова, 3а, 79060 м. Львів, Україна
E-mail: naumko@ukr.net*

Стисло схарактеризовано життєвий шлях і творчий доробок професора Ореста Матковського – класика мінералогії на рубежі ХХ і ХХІ століть. З'ясовано його роль як багатолітнього декана і завідувача кафедри мінералогії геологічного факультету Львівського університету у вихованні наукової зміни, формуванні світогляду майбутніх учених і педагогів та їхньому фаховому зростанні. На прикладах із свого життя і діяльності це переконливо обгрунтовує випускник кафедри мінералогії 1973 р., доктор геологічних наук Ігор Наумко.

Ключові слова: Орест Матковський, декан геологічного факультету, завідувач кафедри мінералогії, Львівський університет.

Згадую кафедру мінералогії періоду мого навчання на геологічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка... І нині усвідомлюю, який висококваліфікований викладацький колектив залишив на ній завідувач, професор Євген Лазаренко після переїзду до Києва. Це доценти Ангеліна Ясинська, Мартин Сливко, Збігнев Бартошинський, Орест Матковський... Нещодавно ми відзначили 90-річчя Ангеліни Андріївни Ясинської, і ось – чергова ювілейна дата викладача з цієї когорти.

Сімнадцятого листопада 2014 р. виповнилося 85 років від уродин і понад 60 років науково-педагогічної, організаторської та громадської діяльності Ореста Матковського. Визначний учений-мінералог і педагог, лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, заслужений професор Львівського національного університету (ЛНУ) імені Івана Франка, віце-президент Українського мінералогічного товариства і керівник його Львівського відділення, голова геологічної комісії Наукового товариства імені Шевченка – таким його знає світова наукова спільнота.

Уродженець славної Тернопільщини, де пройшли його дитинство та юність, свою подальшу долю Орест Матковський пов'язав з містом Лева, його людьми і традиціями. Тут, від часу навчання на геологічному факультеті (1948–1953) й донині, рідними для нього стали стіни Франкового університету, у якому за час багатолітньої, багатогранної та всебічної діяльності він виріс від студента й аспіранта до заслуженого професора, завідувача кафедри мінералогії (1974–1999) і декана геологічного факультету (1980–1996), захистив кандидатську (1957) і докторську (1975) дисертації, здобув учені звання доцента (1962) і професора (1977) – ось далеко не повний перелік його досягнень та звитяг.

Науковою діяльністю професора О. Матковського охоплено широке коло питань генетичної, регіональної, розшукової і прикладної мінералогії, типоморфізму мінералів з

різних родовищ корисних копалин України. У його полі зору постійно перебували й важливі проблеми загальномінералогічного плану: основні поняття, стан і перспективи розвитку мінералогії, мінералогічна кристалографія і типоморфізм мінералів, класифікація й термінологія окремих груп мінералів, взаємозв'язок конституції та властивостей мінералів. Багато уваги О. Матковський приділив популяризації творчої спадщини таких видатних учених сучасності, як М. Белов, В. Вернадський, Д. Григор'єв, Є. Лазаренко, О. Поваренних, В. Соболев, І. Шафрановський, галицький природодослідник І. Верхратський. Це відображено у численних наукових працях, яких опубліковано близько 500, серед них 18 монографій, два підручники і два посібники, сотні статей з мінералогії й суміжних наук, багато з яких перекладено й опубліковано за кордоном, низка рецензій, нарисів з історії науки.

Професор О. Матковський (за трибуною) виступає як офіційний опонент докторської дисертації І. Наумка (сидить ліворуч у залі), 2006.

Високою оцінкою наукових досягнень професора О. Матковського стало присудження Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, обрання академіком АН вищої школи України та почесним членом Всесоюзного й Українського мінералогічних товариств, відзначення державними й міжвідомчими нагородами, почесними грамотами, дипломами, подяками, гідне представлення разом з учнями й колегами української мінералогічної науки на міжнародних, всесоюзних і загальнодержавних форумах учених.

Належним є педагогічний талант професора Матковського, адже свій ювілей він зустрічає у колі численних учнів, які з його легкої руки одержали путівку в життя. В учнях втілюються вміння й бажання ювіляра передати свої знання і досвід молоді, а взаємно ж він отримав їхню любов і щирі пошани.

Вагомою виявилася й науково-організаційна діяльність ювіляра як завідувача кафедри мінералогії, декана геологічного факультету, голови спеціалізованої вченої ради з захисту докторських і кандидатських дисертацій, офіційного опонента дисертаційних праць, головного редактора і члена редколегій наукових журналів і збірників, віцепрезидента Українського мінералогічного товариства і керівника його Львівського відділення.

Відаючи належне Оресту Матковському не лише як визначному українському вченому геологу-мінералогу і педагогу, а й добрій і чуйній людині, Патріоту, громадянину, наголошу на рисах його людяності, оскільки, багато років з ним спілкуючись, я завжди відчував його теплоту, увагу, доброту, взаєморозуміння. І це може сказати кожен, хто

хоча би раз з ним зустрічався, просив поради чи розуміння, вирішував як наукові, так і життєві питання.

Однак, як це не дивно зараз звучить, у студентські роки наші шляхи з Орестом Ілляровичем практично не перетиналися. “Класною дамою” у групі була Уляна Феношин, мою курсовою роботою на четвертому курсі керував доцент Мартин Сливко, дипломною – завідувач кафедри мінералогії доцент Ангеліна Ясинська.

Професор О. Матковський на відслоненні порід менілітової світи в смт Верхнє Синьовиднє разом з випускником геологічного факультету 1976 р., академіком РАН О. Ханчуком, 2011.

Тому дещо несподіваним було запрошення вступати до нього в аспірантуру 1976 р., яке я, на жаль, прийняти не міг, бо вже працював в Інституті геології і геохімії горючих копалин (ІГГК) НАН України (Львів) і був пов’язаний як обіцянкою професору Володимиру Калюжному, у якого й навчався в аспірантурі впродовж 1977–1980 рр., так і можливістю вирішення квартирних питань. Проте моя відмова не образила Ореста Ілляровича, чого можна було б очікувати, якби це була людина іншого характеру й інших життєвих поглядів і принципів. Це підтверджує і той факт, що професор Матковський без вагань погодився опонувати мою кандидатську дисертацію на тему “Условия формирования камнесамоцветной и редкометальной минерализации в гранитных пегматитах Украинского щита (по данным исследования флюидных включений)” (1987), наголосивши в офіційному відгуку, що за науковим рівнем вона вища від пересічних кандидатських дисертацій.

А після того, як мене призначено вченим секретарем ІГГК НАН України, а потім заступником директора Інституту з наукової роботи, я вже безпосередньо контактував з професором О. Матковським як із завідувачем кафедри мінералогії та деканом геологічного факультету, насамперед головуючи на Державній екзаменаційній комісії, і набрався від нього життєвого й наукового досвіду та прагнув перейняти ті прекрасні риси характеру, якими він завжди вирізнявся. Тоді ж в Інституті вдалося створити філію кафедри геології і мінералогії, яку очолив директор – академік В. Забігайло.

З розумінням Орест Іллярович сприйняв як мій перехід на посаду доцента кафедри фізики Землі, як і повернення до Інституту (2000). І особливо вагомим для мене в цій складній життєвій ситуації стало його побажання щодо завершення роботи над докторською дисертацією на тему “Флюїдний режим мінералогенезу породно-рудних комплексів України (за включеннями у мінералах типових парагенезисів)” (2006). І він справді широко зрадив, коли я прийшов до нього з завершеною працею, і, детально ознайомившись, погодився на її офіційне опонування, адже мало в кого з науковців видатний учений має змогу й підставу оцінювати і кандидатську, і докторську дисертації. Надалі ця співпраця посилилася, особливо під час роботи над четвертою книгою багатотомної колективної праці “Мінерали Українських Карпат. Силікати” (2011), і продовжилася в ході написання п’ятої книги циклу “Процеси мінералоутворення” (2014).

Орест Іллярович може слугувати прикладом уміння поєднувати працю і відпочинок, з ним приємно працювати, спілкуватися й відпочивати. Адже завдяки його наполегливості отримали завершення численні монографічні зведення, наприклад, уже згадувана п’ятитомна праця “Мінерали Українських Карпат”, та систематичні видання “Мінералогічного збірника”, головним редактором якого він є. Водночас і праця нагороді, і спорудження дачних будинків засвідчує, що будь-яка праця для професора є почесною, жодної він не цурається, а зміна заняття є активним відпочинком, і мені приємно, що мірою сил і можливостей допомагав Оресту Ілляровичу завершити будівництво такої хатинки для відпочинку і душі, і тіла у с. Кизлів Буського р-ну на Львівщині.

А як Орест Іллярович веселиться! Це спів з голосом і слухом, це танці. І в цьому він дасть фору й набагато молодшим від себе.

З Орестом Матковським затишно у відраджженні. Адже лише він витягує з дорожньо-го саквояжа слоїчок з протертою чорною смородиною, як відразу ж хочеться чаю...

Зі спілкування з Орестом Ілляровичем і його дружиною Ганною Олексіївною – теж педагогом і довголітнім працівником кафедри філософії Львівського університету, видно, яка в них чудова сім’я. Разом вони пережили і радості щасливого сімейного життя, коли у них народилося троє дітей – сини Андрій і Юрій та дочка Наталя, і серйозні випробування долі, коли трагічно відійшли у Вічність обидва їхні сини. З їхньої сім’ї я теж мимоволі брав приклад ставлення подружжя одне до одного. І з сином Андрієм, майже моїм ровесником, у мене також склалися довірливі товариські стосунки.

Але життя триває. І донині Орест Матковський активно працює на науково-педагогічній та організаторській ниві, роблячи вагомий внесок у вирішення фундаментальних і прикладних проблем мінералогічної науки. Можна сміливо стверджувати, що до цього часу він є “мотором” геологічного факультету, кафедри мінералогії (“генератором ідей”, за словами викладача Михайла Горіна), молодечому завзяттю якого по-доброму заздять і молодші (навіть дуже!) викладачі й науковці.

Своє 85-річчя ювіляр зустрічає сповнений фізичних і духовних сил, творчих задумів на майбутнє. Знаний науковець, педагог і керівник, здібний організатор навчального процесу й наукової роботи, гідний продовжувач справи свого вчителя академіка Євгена Лазаренка – таким є Орест Матковський. Своїми знаннями, винятковою працездатністю, педагогічним талантом він має заслужений авторитет і повагу серед геологів та наукової спільноти. Де б не працювали випускники геологічного факультету – учні науковця і педагога, вони завжди згадують його з теплотою, любов’ю та вдячністю. Він довіряє людям і завжди робить добрі справи, не думаючи про якусь хоча б незначну вигоду для себе.

На геологічній екскурсії в Передкарпатті, 2011. Зліва направо:
А. Сіворонов, О. Матковський, І. Наумко, дружина О. Ханчука Олена, О. Ханчук.

У колі друзів і колег на перевалі в Карпатах, 2014.

Зліва направо: І. Наумко, О. Матковський, Є. Сливко, П. Білоніжка, М. Павлунь.

Мені пощастило, що все життя я крокував поряд з видатною особистістю – професором Орестом Ілляровичем Матковським, відчував його дружнє плече, батьківську підтримку. У тому, що я став науковцем, захистив кандидатську й докторську дисертації, написав низку наукових праць, вагома частка і його заслуги. На педагогічному поприщі він виховав когорту учнів, семеро з яких за його науковими консультаціями і керівництвом стали кандидатами наук, відомими вченими в галузі мінералогії. Я горджуся тим,

що можу зачислити себе також до учнів професора О. Матковського, нарівні з науковим керівником і консультантом моїх дисертаційних праць професором В. Калюжним, багатолітнім завідувачем відділу геохімії глибинних флюїдів ІГГК НАН України, якому я віддав майже 40 років напруженої праці.

Віншуючи з ювілеєм Ореста Ілляровича Матковського – гідного представника Львівської мінералогічної школи академіка Євгена Лазаренка, разом з іншими його численними учнями зичу йому доброго здоров'я і довголіття в достатку й любові рідних, близьких та шануванні друзів і колег, здійснення всіх задумів на ще довгій життєвій ниві в ім'я майбуття геології і мінералогії в Українській державі!

З роси та води Вам, дорогий Оресте Ілляровичу! Многая і Благая Літа!

*Стаття: надійшла до редакції 30.09.2014
прийнята до друку 02.12.2014*

PROFESSOR OREST MATKOVSKYI IN MY LIFE

I. Naumko

*Institute of Geology and Geochemistry of Combustible Minerals of NAS of Ukraine,
3a, Naukova St., 79060 Lviv, Ukraine
E-mail: naumko@ukr.net*

Life and creative achievements of Professor Orest Matkovskiy – classic of mineralogy at the turn of the twentieth and twenty-first centuries are briefly characterized. His role as a long-dean and head of the Mineralogy Department of Geological Faculty of the Lviv University in education of scientific change, formation of the outlook of future scientists and teachers and their professional growth is found out. This clearly justifies a graduate of the Mineralogy Department, 1973, Doctor of Geological Sciences Ihor Naumko on the examples of his life and work.

Key words: Orest Matkovskiy, dean of the Geological Faculty, head of the Mineralogy Department, University of Lviv.

ПРОФЕССОР ОРЕСТ МАТКОВСКИЙ В МОЕЙ ЖИЗНИ

И. Наумко

*Институт геологии и геохимии горючих ископаемых НАН Украины,
ул. Наукова, 3а, 79060 г. Львов, Украина
E-mail: naumko@ukr.net*

Кратко охарактеризовано жизненный путь и творческое наследие профессора Ореста Матковского – классика минералогии на рубеже XX и XXI столетий. Показано его роль как многолетнего декана и заведующего кафедрой минералогии геологического факультета Львовского университета в воспитании научной смены, формировании кругозора будущих ученых и педагогов и их профессиональном росте. На примерах из своей жизни и деятельности это убедительно обосновывает выпускник кафедры минералогии 1973 г., доктор геологических наук Игорь Наумко.

Ключевые слова: Орест Матковский, декан геологического факультета, заведующий кафедрой минералогии, Львовский университет.